

VOORWOORD

Tot 25 jaar geleden was de schadeverzekeringsmarkt zeer overzichtelijk. Er was een particuliere en een zakelijke markt. Particuliere verzekeringen werden verzorgd door de “provinciale” verzekeraars in Nederland. De zakelijke markt kende naast de provinciale verzekeraars ook een veelvoud aan andere, vaak internationale, verzekeraars en gevolmachtigden. De verzekeringen die een verzekeraar niet alleen wenste te onderschrijven, werden ondergebracht op de Nederlandse assurantiebeurzen. Door middel van het principe van coassurantie werden grootzakelijke risico’s op een efficiënte manier verzekerd. Assurantiebeurzen waren toen nog fysieke marktplaatsen in Amsterdam en Rotterdam. Iedereen had een duidelijke positie met een afgebakende taak.

De huidige zakelijke schadeverzekeringsmarkt kent een volledig andere dynamiek. Consolidatie is aan de orde van de dag. Partijen worden groter en gesteund door buitenlandse capaciteit zijn er regelmatig nieuwe toetreders die een plek willen veroveren op de coassurantiemarkt. De fysieke marktplaatsen bestaan niet meer en deze zijn vervangen door een online platform voor het afwickelen van coassurantie zaken. Gelukkig nog wel in combinatie met een prachtig kennis- en ontmoetingscentrum in Rotterdam. Assurantiemakelaars kiezen steeds meer voor het opzetten van volmachten en “pools” waarmee ze op een efficiënte manier alle zakelijke relaties kunnen bedienen. Zo komen er ook volmachten in pool verband voor die via coassurantie worden gesloten. Hiermee zijn “oude” grenzen vervaagd en zijn we op weg naar een spannende toekomst.

Een toekomst waarbij nog lang niet vast staat wat de rol van het onderwerp “verzekeren” is in het grotere geheel. Wordt alles zo “slim” dat we geen verzekeringen meer nodig hebben? Gaat de zakelijke verzekeringsmarkt een andere functie vervullen en nog meer dan nu een adviserende taak krijgen op het gebied van riskmanagement? Of blijven we voldoende

nieuwe verzekeringsproducten ontwikkelen voor de nieuwe risico's zoals cyber, klimaat en reputatie? En wat wordt de rolverdeling tussen makelaars en verzekeraars? Spannend dus. En dynamisch. Een marktplaats in beweging.

De Nederlandse coassurantiemarkt is al meer dan 400 jaar een unieke "asset" voor Nederland. Alleen in Engeland kent men een vergelijkbare marktplaats met een gelijkende systematiek van coassurantie. Dit maakt dat Nederland ook op het gebied van zakelijke schade verzekeringen een unieke positie kan innemen in Europa.

Onze marktplaats kan niet functioneren zonder duiding van specialisten. Onder de bezielende leiding van Mw. prof. mr. N. Van Tiggele- van der Velde is er inmiddels een tweede druk tot stand gekomen van het boek "Verzekering ter Beurze". In deze tweede druk is nu ook de branche transport volledig in kaart in die zin dat ook het casco deel gedekt is. Ook brand heeft nu een uitgebreid hoofdstuk. Verder zijn er nieuwe hoofdstukken over sanctiewetgeving en herverzekering ; dat moest toch niet ontbreken.

Ik ben Mw. prof. mr. N. Van Tiggele- van der Velde en alle (zonder uitzondering deskundige en betrokken) auteurs die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze tweede druk zeer erkentelijk. De duiding die jullie gegeven hebben maakt het mogelijk dat de van nature ondernemende makelaars en verzekeraars die op de coassurantiemarkt werkzaam zijn weer op alle fronten weten waar de kaders zich bevinden.

Ik wens u als lezer veel plezier en ik weet zeker dat u na het lezen van dit boek een nog beter inzicht heeft in het functioneren van de Nederlandse coassurantiemarkt.

Maarsse, oktober 2016

Michel Schaft

INHOUDSOPGAVE

ENIGE AFKORTINGEN	VII
VOORWOORD	XI
DE SPELERS IN DE MARKT	
I. VERZEKERING TER BEURZE, WAT, HOE EN WAAROM?	3
<i>I. van Velzen</i>	
1. Inleiding	3
2. Financieringsmethode	4
3. Het ontstaan van de assurantiebeurzen	5
3.1 Assurantiebeurzen in Amsterdam en Rotterdam	6
3.2 Eén beursgebouw?	8
3.3 De Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs	9
3.4 Internationale dimensie	11
3.5 Existentiële vragen	12
4. De spelers, het spel en de regels	14
4.1 De spelers	14
4.2 Het spel	17
4.3 Centrale rol makelaar	21
4.4 Premie en schade	22
4.5 Beëindiging en in- en uitstappen	25
4.6 Rekening-courant	25
5. Horizontale en verticale risicospreiding	25
6. Het toezicht	29
7. Enkele cijfers over de coassurantiemarkt	32

II. DE VERZEKERAAR: RISICODRAGERS TER BEURZE, INTERNATIONALE PROGRAMMA'S EN MASTERPOLICIES	35
<i>J.B. Londonck Sluijk</i>	
1. Inleiding	35
2. Assuradeuren en verzekeraars	35
3. Co-assurantie bij grote risico's	36
3.1 Coassurantie via 'horizontale' en 'verticale' verdeling van risico's	37
3.2 Onderlinge verhoudingen tussen 'verticale' lagen van verzekering	39
4. Verzekering op basis van internationale programma's	40
4.1 (On)mogelijkheden van grensoverschrijdend verzekeren	41
4.2 Structuur van internationale verzekeringsprogramma's	42
4.3 Wereldwijd gelijke dekking: DIC en reverse DIC clausules	43
4.4 Aansluiting tussen lokale polissen en Master	44
5. Onderlinge verhouding tussen verzekeraars bij coassurantie	46
6. Tot slot	47
III. DE MAKELAAR: ALS EEN IN SPIN HET WEB OF ALS EEN VIS IN HET WATER	49
<i>R.G. Wagenvoord</i>	
1. Inleiding	49
2. Geschiedenis	50
3. Europa, cultuur en toezicht	52
4. Nederland en toezicht	55
5. Toegenomen tekencapaciteit	58
6. De makelaar en volmacht	60
7. Toekomst	63
BRANCHEOVERSCHRIJDEND	
IV. DE MEDEDELINGSPLICHT BIJ HET AANGAAN VAN DE VERZEKERINGSOVEREENKOMST IN COASSURANTIE: DE LASTIGE GRENS TUSSEN 'MOETEN MELDEN' EN 'MOETEN VRAGEN'	67
<i>N. van Tiggele-van der Velde</i>	
1. Inleiding	67
2. Vooraf: een (zeer) korte schets van 'de mededelingsplicht' bij het aangaan van de verzekeringsovereenkomst	68
3. 'De mededelingsplicht' ter beurze. Een spel met drie spelers	71

3.1	De onderlinge verhouding tussen de betrokken partijen: 'moeten melden' en 'moeten vragen'	72
3.2	Bespreking van jurisprudentie	79
3.2.1	Bespreking van jurisprudentie: het arrest Royal Nederland/RDM	80
3.2.2	Bespreking van jurisprudentie: Q-Park/ACE	84
3.3	De (complicerende) rol van de bekende derde	90
4.	Goed om ons steeds te (blijven) realiseren: 'de mededelingsplicht' geldt alleen bij een nieuwe overeenkomst	96
4.1	De tussentijdse toetreding van een verzekeraar voor een (vervangend) aandeel in een bestaande in coassurantie gesloten verzekering	97
4.2	De vervolgovereenkomst: nieuwe verzekering of niet? Een aantal omstandigheden belicht	99
5.	De mededelingsplicht bij coassurantie en het morele risico	108
6.	Afronding	110
	V. VOORWAARDEN TER BEURZE	111
	<i>M. Leliveld</i>	
1.	Inleiding	111
2.	Het juridische kader van de verzekeringsovereenkomst en de verzekeringsvoorwaarden	111
2.1	Totstandkoming van schadeverzekeringsovereenkomsten	112
2.2	Inhoud van schadeverzekeringsovereenkomsten: de kern van de prestaties en de voorwaarden waaronder die prestaties worden geleverd	113
3.	De modellen van de VNAB	119
3.1	De reden voor speciale beursvoorwaarden	119
3.2	Model beursvoorwaarden van de VNAB en model makelaarsvoorwaarden	121
3.3	De historie van de modellen van de VNAB	122
3.4	Ontwikkeling en beheer van de modellen van de VNAB	125
3.5	Enkele slotopmerkingen over de modellen van de VNAB	126
4.	Enkele aspecten van uitleg van beursvoorwaarden	129
4.1	Uitgangspunten bij uitleg van overeenkomsten in het algemeen en verzekeringsovereenkomsten in het bijzonder	130
4.2	Nadere beschouwing van enkele aspecten van uitleg	133
5.	Ter afronding	145

VI. NIET-POLIS GEBONDEN BIJZONDERE CLAUSULES, POLISTECHNIEKEN, VERWEREN EN BEGRIPPEN "TER BEURZE"	149
<i>J.H. Wansink</i>	
1. Inleiding	149
2. De begrippen "ondernemersrisico" en "bedrijfsrisico"	149
2.1 Een ondernemersrisico	149
2.2 Een bedrijfsrisico	151
3. Misbruik van verzekering	153
4. Onzekerheidsclausule	155
5. Samenloop clausules	156
5.1 Algemeen ter inleiding	156
5.2 (oneigenlijke) samenloop en verzekering 'ter beurze' (non-contribution-clausules)	157
6. Interne verhouding bij gelayerde dekking(programma's)	159
6.1 Algemeen ter inleiding	159
6.2 Verrekening van eigen risico('s)	160
7. Molest-clausule	163
7.1 Het wettelijk verbod van verzekering van molest in de Wft	164
8. Terrorisme-clausule	165
8.1 Algemeen ter inleiding	165
8.2 De NHT-oplossing en grensoverschrijdende co-assurantie	168
9. Sanctieclausule 2014	173
VII. SANCTIEWETGEVING TER BEURZE	175
<i>M. Wisse</i>	
1. Inleiding	175
2. Sanctiewetgeving: nadere plaatsbepaling	176
2.1 Sanctiewetgeving als verzamelnaam	176
2.2 Sanctiewetgeving in de vorm van sanctieverboden	177
2.2.1 Internationale inbedding	177
2.2.2 Typen sanctieverboden	179
2.2.3 Tussentijdse wijziging van sanctieverboden	179
2.2.4 Strafrechtelijke aspecten	180
2.3 Sanctiewetgeving als toezichtrechtelijk kader	181
2.4 Samenloop van jurisdicties	182
3. Sanctieverboden toegepast binnen de schadeverzekeringsbranche	183
3.1 Verbod om een verzekeringsovereenkomst aan te gaan	183
3.1.1 "Financial assistance"	184
3.2 Verbod om uitkering te doen	185

3.3	“Direct of indirect”	185
3.4	Strafrechtelijke overtreding binnen schadeverzekeringsbranche	187
4.	Toezichtrechtelijke implicaties van sanctiewetgeving	188
4.1	Toezichtrechtelijke verplichtingen voor schadeverzekeraars	189
4.1.1	Adequate controle op overtreding van sanctieverboden	189
4.1.2	Schadeverzekeraars met zetel buiten Nederland	190
4.2	Praktische invulling verbod schadeverzekeraar polis te verstrekken	190
4.3	Praktische invulling verbod schadeverzekeraar schade-uitkeringen te doen	192
4.4	Controle administratie op aanwezigheid gesanctioneerde relaties	193
4.5	Toezichtrechtelijke consequenties intermediair	194
5.	Toepassing van controle op sanctieverboden ter beurze	196
5.1	Sanctieplatform	196
5.2	Feitelijke controle op sanctieverboden: een gedeelde verantwoordelijkheid	197
5.3	Sanctiewetgeving en co-assurantie	200
 VIII. BETALINGSVERKEER TER BEURZE		 203
<i>D. van Velzen</i>		
1.	Inleiding	203
2.	Rekening-couranten	205
3.	Het delcredererisico	207
4.	Verrekenen premie met schade	208
5.	Uitkering aan de tussenpersoon	211
6.	De regeling Betalingsverkeer Coassurantie	212
7.	De Premie- en schadebetalingsclausule VNAB	216
8.	Schema financiële risico's	219
 IX. “LEUKER KUNNEN WIJ HET NIET MAKEN”		 221
<i>P.L. Soeteman, N.L. van den Blink LL.M., O.H.B. van Gent en G.J. van Norden</i>		

IX. DEEL 1

**HOOFDLIJNEN VAN DE NEDERLANDSE
ASSURANTIEBELASTING**

223

P.L. Soeteman

1. Hoe is de assurantiebelasting ontstaan? 223
2. Welke risico's zijn onderworpen aan
Nederlandse assurantiebelasting? 224
3. Waarover wordt assurantiebelasting berekend? 225
4. Wat is het tarief? 228
5. Wat zijn de vrijstellingen? 228
  - 5.1 Verzekering van zeeschepen/algemeen 229
  - 5.2 Verzekering van zeeschepen/
Scheepsaanbouwverzekeringen 232
  - 5.3 Samengestelde verzekeringen 233
6. Wie dient aangifte te doen en af te dragen? 234
7. Wanneer is assurantiebelasting verschuldigd? 236
8. Hoe wordt er omgegaan met premierestituties? 241
9. In welke gevallen dienen beursmakelaars BTW in
rekening te brengen? 241
  - 9.1 Uitbesteding van diensten door verzekeraars
en makelaars 242

IX. DEEL 2

**HOOFDLIJNEN VAN DE ASSURANTIEBELASTING IN
INTERNATIONAAL PERSPECTIEF**

249

N.L. van den Blink, O.H.B. van Gent en G.J. van Norden

1. Inleiding 249
2. Verscheidenheid aan soorten belasting 249
3. (Gebrek aan) internationale afstemming 251
  - 3.1 Fiscale autonomie 251
  - 3.2 Mogelijkheid tot aanbieden
grensoverschrijdende verzekeringen 253
4. Begrip 'verzekering' 254
5. Plaats van risico 255
  - 5.1 Hoofdregels 255
  - 5.2 Interpretatie vraagstukken 256
  - 5.3 Praktische aanpak 258
  - 5.4 Non-EER 259
  - 5.5 DIC-DIL (paraplu) dekking 260

6.	Maatstaf van heffing	262
6.1	Grondslagen	262
6.2	Commissie en fees	263
7.	Tarief	264
8.	Vrijstellingen	265
9.	Aangifte en voldoening van belasting	265
9.1	Belastingenschuldige	265
9.2	Fiscale vertegenwoordiging	266
9.3	Specifieke opmerkingen voor de coassurantiemarkt	266
10.	Tijdstip van verschuldigdheid	267
11.	Premierestituties	268
12.	Slotbeschouwing assurantiebelasting in internationaal perspectief	268

X. HET VERGROTEN VAN DE MOGELIJKHEDEN MET HERVERZEKERINGEN 271

G.M. Roijers en J.H.A. Hoogendoorn

1.	Inleiding	271
1.1	Wat is herverzekering?	271
1.2	Herverzekering versus co-assurantie	272
2.	Historie	274
2.1	Ontstaan van herverzekeringscontracten	274
2.2	Ontstaan van herverzekeringsmaatschappijen	274
2.3	Internationalisering van de herverzekeringsmarkt	275
2.4	Professionalisering van de herverzekering	276
3.	Doelstelling herverzekering	278
3.1	Aanleidingen	278
3.2	Doelen	279
4.	Vormen van herverzekering	280
4.1	Acceptatie: Obligatoir of Facultatief	281
4.1.1	Obligatoire herverzekering	281
4.1.2	Facultatieve herverzekering	282
4.1.3	Obligatoir-facultatieve herverzekering	283
4.1.4	Voor- en nadelen	283
4.2	Type contract: proportioneel of non-proportioneel	284
4.2.1	Proportionele herverzekering	284
4.2.2	Non-proportionele herverzekering	288
5.	De herverzekeringsovereenkomst	291
5.1	Belangrijke termen en bepalingen	291
5.2	Gedekte risico's	292
5.3	Premievaststelling	293
5.4	Schaderegeling	294
5.5	Geldigheid	294

6.	De herverzekeringsmarkt (wereldmarkt)	295
6.1	Verschillende markten	295
6.2	Marktpartijen	295
6.3	Producten	297
6.3.1	Schade	297
6.3.2	Leven	297
6.4	Marktomstandigheden	297
XI.	MEDEDINGING EN COASSURANTIE: EEN OVERZICHT	299
	<i>P.L. Soeteman</i>	
1.	Inleiding	299
2.	Coassurantie	299
3.	Mededingingsaspecten van coassurantie	302
4.	De positie van de verzekeringsindustrie en coassurantie in het bijzonder in het Europese en Nationale mededingingsrecht	306
4.1	Onderzoek naar de “business Insurance sector”	306
4.2	De eigen positie van de verzekeringssector	310
5.	Enkele nadere aspecten van de groepsvrijstellingsverordening	317
5.1	Standaard(model) polisvoorwaarden	320
5.2	(Verzekerings)pools	322
5.3	Makelaarspools	326
5.4	Afschaffing van enkele vrijstellingen in de groepsvrijstellingsverordening die per 1 april 2010 in werking trad	329
5.5	De nieuwe Groeps Vrijstellings Verordening 2010, Verordening (eu) nr.267/2010 van de commissie	332
5.6	Overleg met de NMa rond toepassing van de oude en nieuwe GVO. Een schets van het verloop	333
5.7	Het Protocol	335
6.	Aandachtspunten	337
XII.	DE SCHADEREGELING	343
	<i>A.Ch.H. Franken en S.Y.Th. Meijer</i>	
1.	Inleiding	343
2.	Melding	348
3.	Informatieplicht	356
4.	Bereddingskosten	361
5.	Schadebehandeling	363
6.	Schadevaststelling	363

7.	Standpuntbepaling dekking	369
8.	Uitkering	372
9.	Geschillenbeslechting	374

BIJZONDER DEEL: DE BRANCHES BELICHT

	XIII. ENKELE ASPECTEN VAN DE UITGEBREIDE BRANDVERZEKERING TER BEURZE	379
	<i>P.J.M. Drion en J.D. van de Meent</i>	

1.	Brandverzekering; inleiding	379
2.	Gedekte gevaren	380
	2.1 Brand	380
	2.2 Inbraak	383
	2.3 Storm	385
3.	Uitsluitingen; de (on)mogelijkheden van het verzekeren van molest- en overstromingsrisico's	387
	3.1 Inleiding	387
	3.2 Molest	387
	3.3 Overstroming	390
4.	Bedrijfsschade	392
5.	Verzekerde waarden	397
	5.1 Schadevaststelling en indemniteit	397
	5.2 Deskundige voortaxatie	398
	5.3 Waarderingsgrondslagen	401
	5.4 Kosten	407
	5.5 Verbrugging/onderverzekering	407
6.	Risicoverzwaarig	408
	6.1 Algemeen	408
	6.2 Buiten gebruik en leegstand	413
7.	Slotopmerking	415

	XIV. GOEDERENVERZEKERING	417
	<i>M.R. Lauxtermann en R. de Haan</i>	

1.	Inleiding	417
2.	De invloed van het Engelse recht op de Nederlandse transportverzekeringspraktijk	418
3.	Verzekerd belang	420
4.	Overname en meerderewaardeverzekering	423
5.	Verzekeren van "commodities"	425
6.	Gedekte risico's	426
7.	Aard of gebrek van de verzekerde zaak	427

8. Seller's interest	436
9. Rejection	439
10. Slotwoord	441

XV. CASCOVERZEKERING 443

P.J. Hoepel, P.A. den Den Haan en H.C.A. Van der Houwen van Oordt

1. Inleiding	443
2. Verhouding tot Engels recht	443
3. Verzekerde gevaren	444
3.1 ITCH en ISDHF	444
3.2 Nederlandse beurscascopolissen binnenvaart	446
3.3 Pleziervaartuigen- en watersportverzekeringen	447
3.4 'Named perils' versus 'all risks'	449
4. Perils of the sea, van buiten (aan)komende onheilen en plotselinge schadegebeurtenissen	450
4.1 Perils of the sea	451
4.2 Van buiten (aan)komende onheilen	457
4.3 Plotseling van buiten komende schadegebeurtenis	460
5. Resumé	460

XVI. CO-ASSURANTIE 463

T.J. Dorhout Mees

1. Algemeen	463
2. Structuur van de polis	464
3. Het pseudocascobelang	466
4. Het werk	466
5. Aflopende en doorlopende polis	467
6. Causaal verband	471
7. De verschillende rubrieken	472
7.1 Rubriek Het Werk	472
7.2 All risks	473
7.3 Medeverzekerden	474
7.4 Beperkingen in tijd	475
7.5 Rubriek Bestaande Eigendommen	478
7.6 Rubriek Aansprakelijkheid	479
8. Materiële schade	480
9. Serie schades	484
10. Voorzienbaarheid	485
11. Specifieke beursclausules	489
11.1 DIC en DIL clausules	489
11.2 VNAB clausules	490

XVII. AANSPRAKELIJKHEIDSVERZEKERING	495
<i>J.H. Wansink</i>	
1. Inleiding	495
2. Niet-polis gebonden, algemene clausules/begrippen	495
2.1 De verzekerde hoedanigheid	495
2.2 Het begrip “de aansprakelijkheid voor door derden geleden schade”	496
2.2.1 Inleiding	496
2.2.2 De uitsluiting voor supercontractuele aansprakelijkheid	498
2.2.3 (Aansprakelijkheidsbeperkende) leveringsvoorwaarden	503
2.3 Het begrip “verzekerde schade”	507
2.3.1 Inleiding	507
2.3.2 Zuivere vermogensschade	507
2.3.3 Het begrip “zaakbeschadiging”	511
2.3.4 Tenietgaan (vernietiging) en verlies (vermissing, verdwijning) van een zaak	519
2.3.5 Verzekerde schade in relatie tot de betaling van gelden door een verzekerde aan niet-rechthebbende derden, respectievelijk de ontvangst van gelden door een “niet-rechthebbende” verzekerde	521
2.4 De begrenzing naar bedrag	521
2.4.1 Inleiding	521
2.4.2 Een limiet per aanspraak/gebeurtenis	522
2.4.3 Serieschaden-clausule	523
2.4.4 Jaarlimiet (aggregate)	530
2.4.5 De vergoeding van kosten van verweer, bereddingskosten en wettelijke rente	531
2.4.6 Cumulatie binnen polis	532
2.5 De begrenzing naar tijd	532
2.5.1 Inleiding	532
2.5.2 Het claims made-beginsel ter begrenzing van de dekking naar tijd	532
2.5.3 Een dubbele verzachting van de uitsluiting van het uitlooprisico bijclaims made	534
2.5.4 Overgang aansprakelijkheidsverzekeringen op claims made-basis	539

3.	Clausules/begrippen in de bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering (AVB-polis)	541
3.1	begrip “verzekerden”	541
3.1.1	Inleiding	541
3.1.2	Onderlinge aansprakelijkheid	542
3.1.3	Ontlening van rechten	543
3.1.4	Uitbreiding begrip verzekerden	544
3.2	De uitsluiting van het opzichtrisico	544
3.2.1	Inleiding	544
3.2.2	De reikwijdte van de opzichtclausule	546
3.3	De uitsluiting van vervangingskosten	552
3.3.1	Inleiding	552
3.3.2	De reikwijdte van de vervangingskostenclausule	554
3.4	De uitsluiting van het motorrijtuigrisico	562
3.4.1	Inleiding	562
3.4.2	Samenhang met (verplichte) WAM-verzekering	564
3.4.3	Het motorrijtuigrisico in het kader van bedrijfsongevallen op bedrijfsterreinen	565
3.4.4	Het motorrijtuigrisico en regiefouten	567
4.	Clausules/begrippen in de aansprakelijkheidsverzekering voor bestuurders en commissarissen (BCA-polis)	569
4.1	Severability clause	569
4.2	Limitering van vergoeding van kosten binnen de verzekerde som per aanspraak	571
5.	Clausules/begrippen in de beroepsaansprakelijkheidsverzekering	573
5.1	Betaalfouten	573
5.2	Limitering van vergoeding van kosten en wettelijke rente tot ten hoogste een bedrag gelijk aan het verzekerd bedrag per aanspraak	575

BIJLAGEN

17.09.2008 PRESSEMITTEILUNG 25/08	581
VERORDENINGEN	583
OPENBARE VERSIE	599
PROTOCOL INTERMEDIAIRE POOLS	611
TREFWOORDENREGISTER	623

DE SPELERS IN DE MARKT

I. VERZEKERING TER BEURZE, WAT, HOE EN WAAROM?

*I. van Velzen*¹

1. Inleiding

Coassurantie is de oudste vorm van verzekering die we in ons land kennen.² Zo normaal als we het nu vinden dat een verzekering wordt gesloten bij één verzekeraar (een verzekeringsmaatschappij) zo normaal was het vroeger dat een verzekering werd gesloten bij een aantal, soms een groot aantal, verzekeraars. Verzekeringsmaatschappijen bestonden nog niet in de 16e eeuw. De term verzekeraar werd ook nog niet gebruikt; men sprak van 'assurateurs'. Kopers en verkopers, die veel geld investeerden in goederen, kregen vanwege de grote risico's bij het transport van die goederen behoefte aan een verzekering. De 'assurateurs', kooplieden en rijke particulieren die verzekeringsrisico's³ accepteerden, deden dat vooral als nevenactiviteit. Verzekeren was een vorm van beleggen. Zeker in die beginperiode van de 16^e eeuw, waarbij het vooral om zeeverzekering ging, de verzekering van schepen en hun lading, een vrij risicovolle wijze van beleggen. Het was geen uitzondering dat een schip uitvoer, waarna er nooit meer iets van werd vernomen. Daar stonden dan wel weer potentiële rendementen tegenover, die dat risico acceptabel maakten. Particuliere verzekering was toen al handel. Dat is ook altijd zo gebleven, met als grote uitzondering de onderlinge waarborgmaatschappijen, die meestal pas later en vooral in de provincie⁴ actief waren, vooral op het terrein van de brandverzekeringen. Van aanvang af is het onderbrengen van risico's bij de 'assurateurs' een taak van makelaars geweest. Ook daarvoor gold in het begin dat er nog geen sprake was van assurantiemakelaars, laat staan van makelaarsbedrijven; dat kwam pas

---

1 Mr. I. (Dik) van Velzen is programmamanager bij NIBE-SVV en hoofdredacteur van het verzekeringsvakblad de Beursbengel.

2 Over de ontwikkeling van de coassurantiemarkt is door de VNAB in februari 2016 een boekje uitgegeven 'Zekere zaken. Mijlpalen uit de geschiedenis van de coassurantiemarkt'. Alleen via de VNAB verkrijgbaar.

3 Met 'risico' of 'verzekeringsrisico' wordt in het verzekeringsbedrijf niet alleen het gevaar bedoeld waartegen verzekerd wordt, maar ook het verzekerbare belang en/of het verzekerde object.

4 'In de provincie' is niet (alleen) letterlijk bedoeld. daarmee wordt in verzekeringsjargon elke verzekering aangeduid die niet op de beurs wordt gesloten.

later. Het makelen in assurantiën was in aanvang een nevenactiviteit, waarbij – ook toen al – een belangrijke taak van de makelaar was: het uitzoeken van betrouwbare partijen om zaken mee te doen.

Coassurantie was noodzaak. Verzekering heeft immers alles te maken met risicospreiding. Juist omdat verzekering zo'n risicovolle wijze van beleggen is, waren de kooplieden en rijke particulieren die zich daarmee bezig hielden niet bereid met hun gehele vermogen garant te staan op één volledig risico. Zij gaven er de voorkeur aan om van meerdere risico's steeds een beperkt deel te accepteren. Het gaat misschien te ver om over die beginperiode al te constateren dat de wet van de grote aantallen werd toegepast (zo groot waren die aantallen nu eenmaal nog niet), maar het besef dat een alles-of-niets-scenario geen gezonde basis voor beleggen is en daarmee ook niet voor verzekeren, dat besef was er wel degelijk.

2. Financieringsmethode

Coassurantie als vorm van risicospreiding lag nauw aan tegen een ander probleem dat onlosmakelijk met de handel is verbonden en wel de financiering. Feitelijk zijn financieringsmethoden de rechtstreekse voorgangers van coassurantie. Zo was in het begin van de 16^e eeuw de partenrederij ontstaan. De partenrederij maakte het voor beleggers mogelijk aandelen (parten) in een schip te kopen. Bijvoorbeeld $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{8}$, maar er waren ook parten van $\frac{1}{256}$. Met die kleinere parten was het mogelijk ook kleinere beleggers te bereiken, terwijl grotere beleggers makkelijker hun risico konden spreiden. Dat was ook wel nodig, want bij de partenrederij gold dat als het schip verging de belegging geheel verloren was. Het spreekt voor zich dat de parten verhandelbaar waren op de beurs.

De partenrederij heeft bestaan tot het eind van de 19^e eeuw en daarmee die andere – nauw aan coassurantie grenzende – voorloper van verzekering, de bodemerij, overleefd. Bij de bodemerij werd een lening verstrekt, die de reder in staat stelde zijn schip uit te rusten en de reis te maken. Verging het schip dan hoefde men de geldschieters niet alles terug te betalen en soms zelfs niets. In dat laatste geval gold de lening als vervallen. Kwam het schip behouden terug, dan werd de lening samen met een premie voor het gelopen risico terugbetaald. Die premie kon beter geen rente heten, gezien de religieuze bewaren tegen 'woeker'.⁵

---

5 Zie Leeuwen, Marco H.D. van, Zoeken naar zekerheid, deel 1, Amsterdam, Stichting beheer IISG 2000, p. 102.

3. Het ontstaan van de assurantiebeurzen

Om in coassurantie verzekeringen te kunnen sluiten waren dus aantallen 'assurateurs' nodig: de kooplieden en rijke particulieren die bereid waren om met (een deel van) hun particuliere vermogen garant te staan voor de risico's. Die aantallen werden gevonden op plaatsen waar handel werd gedreven: op beurzen. Op die beurzen werden niet alleen verzekeringen verhandeld, maar eerst en vooral goederen: graan, katoen, suiker, laken, kruiden, parten (denk aan de hiervoor genoemde partenrederij), later koffie, thee en tabak en – na het ontstaan van de Verenigde Oostindische Compagnie – aandelen. Beurzen waren (en zijn) feitelijk niets anders dan centrale plaatsen waar handel werd gedreven en waar – na verloop van tijd – dus ook verzekeringen werden gesloten. Waar de naam 'beurs' vandaan komt, is niet precies bekend. Twee verschillende theorieën doen daarvoor de ronde. De meest aannemelijke is dat de naam beurs is afgeleid van het latijnse bursa: geldbuidel. Ook al omdat de eerste beurzen in Italië zijn ontstaan in de 16^e eeuw. Later nam de economische betekenis van Italië af en verplaatste het centrum van de handel zich naar Brugge. Omdat in Brugge het huis van de familie Van der Beurse werd gebruikt als ontmoetingsplaats, luidt de tweede theorie dat de naam 'beurs' daar vandaan komt. Na Brugge⁶ kwam Antwerpen op als havenplaats en na de afsluiting van de Schelde in 1585 (de Opstand was in volle gang en Spaanse troepen hadden Antwerpen ingenomen) verplaatste het centrum van de wereldhandel zich naar Amsterdam. Ongeveer in dezelfde periode begint ook Rotterdam zich te ontwikkelen als havenplaats.

Coassurantie betrof in aanvang alleen schepen en hun lading. Pas in de tweede helft van de 19^e eeuw kwamen daar brandverzekeringen bij en nog later verschillende vormen van variaverzekeringen. Brandverzekeringen waren al eerder ontstaan, maar werden tot dan toe gesloten bij onderlinge verzekeringsmaatschappijen, die hoofdzakelijk op het platteland voorkwamen.

---

6 Brugge verloor zijn positie als havenplaats omdat het Zwin dicht slibde.

Van sommige schepen is de verzekeringshistorie vrij nauwkeurig vastgelegd. De 'Haast u langzaam' was een fregat van 200 ton dat in de 18^e eeuw een aantal reizen maakte: 8 reizen in 17 jaar. Hoofdzakelijk slavenhandel en op de terugweg suiker en ivoor. Bij elke reis werd het schip, de uitrusting en de lading verzekerd. Wel met een fiks eigen risico. Bij de eerste reizen bedroeg dat eigen risico ruwweg 2/3 van de totale waarde (van ruwweg Hfl. 100.000). Het schip en de uitrusting zelf (totale waarde bij de eerste reis Hfl. 58.000, inclusief de kosten voor het zeewaardig maken) werden die eerste reis verzekerd voor Hfl. 18.000. Bij die verzekering waren 10 'assuradeurs' betrokken. De verzekeringspremie bedroeg 8% (Hfl. 1.440). Tijdens de 8^e en laatste reis werd het schip gekaapt, vrij snel nadat de laatste lading slaven voor ongeveer Hfl. 150.000 was verkocht. Dat was een geluk voor de verzekeraars van de lading. Het schip is nooit terug gekomen. De kapitein ook niet: die stierf in gevangenschap.⁷

3.1 Assurantiebeurzen in Amsterdam en Rotterdam

Zowel in Amsterdam als in Rotterdam ontstaat als gevolg van de ontwikkeling tot internationaal handels- en vervoerscentrum een toenemende behoefte aan verzekeringen en daardoor ook een assurantiebeurs. De vraag welke van beide beurzen de oudste is, is altijd een soort Ajax-Feyenoord tussen heren gebleven, die ook bij latere strategische discussies over de beste vestigingsplaats voor één assurantiebeurs leidend bleken. Mede bepalend voor het antwoord op de vraag wie de oudste is, is ook de vraag wat nu eigenlijk de definitie van 'beurs' is. Als dat een gebouw moet zijn, dan is Rotterdam de oudste: in 1598 werd in Rotterdam een apart beursgebouw opgericht voor handel en verzekeringen. Het eerste beursgebouw in Amsterdam dateert van meer dan 10 jaar later. De beurs van Hendrick de Keyser (stadsarchitect van Amsterdam) werd pas in 1611 in gebruik genomen. Maar als je 'assurantiebeurs' definieert als een ontmoetingsplaats van makelaars en assuradeurs, waar verzekeringen in coassurantie worden gesloten, dan heeft Amsterdam de oudste beurs. Al in 1585 was Amsterdam het centrum van de zeeverzekering geworden. De handelaren en makelaars troffen elkaar zomers bij mooi weer op de Nieuwe Brug, als het regende in

7 Spooner, Frank C., *Risks at sea*, Cambridge University 2002, p. 32 en 150-161.

de Warmoesstraat onder de luifels en 's winters in de Oude Kerk. De Amsterdamse keur, die o.a. een Kamer van Assurantiën als toezichtinstantie regelde, dwingende bepalingen inzake de verzekeringen voorschreef en een geschillenregeling kende, kwam al in 1598 tot stand.⁸

Het gebouw van de Rotterdamse assurantiebeurs, gelegen aan het Haringvliet, werd al snel te klein. Daarom werd de handel in 1635 verlegd naar een overdekte plaats op de vismarkt, vlakbij de toenmalige Gapersbrug.

In de beginperiode waren alleen natuurlijke personen 'assuradeur'. Later komen daar de 'compagnieën' bij, eerst vooral in de rol van verzekeraar, later ook als makelaar. Al vrij snel vindt er ook een verdere specialisatie plaats. Waarschijnlijk eerst bij de makelaar: de assurantiemakelaar ontstaat. Het 'assuradeur' zijn blijft wat langer een aangelegenheid voor rijke kooplieden en particulieren, die een rendabele belegging zoeken, maar ook hier worden al snel gespecialiseerde compagnieën actief. Die specialisatie en het grote aantal assuradeuren blijken in later jaren mede bepalend voor de economie in Holland. Als eind 17^e eeuw en begin 18^e eeuw bij de Negenjarige oorlog en de Spaanse Successieoorlog Nederlandse handelsschepen zware verliezen lijden, trekken veel particuliere assuradeuren in kleinere havenplaatsen zich terug. Als gevolg daarvan neemt ook de economische bedrijvigheid in die plaatsen af en wordt hun belang steeds geringer. Omdat in Amsterdam – dan nog steeds het centrum van de zeeassurantie – het aantal assuradeuren wel groot genoeg blijft om voor voldoende risicospreiding te zorgen, blijft de handel hier redelijk op peil.⁹

In 1720 werd de oudste nog bestaande schadeverzekeringsmaatschappij van het Europese vasteland opgericht: de 'Maatschappij van Assurantie, Discontering en Beleening der Stad Rotterdam'. Niet toevallig: dat was ook het jaar van de eerste internationale beurskrach. In korte tijd werden in die periode vele aandelenmaatschappijen opgericht (alleen al in ons land meer dan 20), waarvan de aandelenkoersen snel stegen tot hoogten die in geen enkele reële verhouding stonden tot de te verwachten winsten. Van de vele in die periode van windhandel opgerichte bedrijven is 'de Stad Rotterdam' als enige overgebleven (en is als onderdeel van a.s.r. sinds het najaar 2008 in handen van de Staat; enige ironie kan de geschiedenis niet

---

8 Zie ook par. 6 van dit hoofdstuk.

9 De Nijs en Beukers, *Geschiedenis van Holland, deel II: 1572 tot 1975*, Hilversum: Verloren BV 2002, p. 173.

worden ontzegd). Ook in 1720 werd het oudste, nu nog bestaande, makelaarsbedrijf opgericht: Kassiers- en makelaarsbedrijf aanvankelijk genaamd: Cordelois, De Vrijer & Mees en in 1786 omgedoopt in R. Mees & Zoonen (inmiddels opgegaan in Marsh BV). Na de beurskrach groeide de verzekeringsmarkt aanzienlijk. De Rotterdamse beurs op de vismarkt werd te klein. In 1736 werd een nieuw gebouw betrokken op de hoek van de Blaak en West-Nieuwland. Precies 200 jaar later werd begonnen met de bouw van een nieuwe beurs. Dat gebouw op de Coolsingel werd in 1941 vervroegd in gebruik genomen, nadat de beurs op de Blaak bij het bombardement in 1940 volkomen werd verwoest. Sinds 1987 is dit gebouw op de Coolsingel onderdeel van het World Trade Center met zijn 23 verdiepingen tellende groene WTC-toren.

De Amsterdamse beurs van Hendrick de Keyser was gebouwd over het Rokin (toen nog een kanaal tussen Amstel en IJ) op een brug met vijf bogen. Nadat dit gebouw door verzakking onbruikbaar was geworden werd in 1836 de beurs van Zocher in gebruik genomen. Deze stond aan het Damrak op de plaats waar nu de Bijenkorf staat. In 1903 werd de Beurs van Berlage geopend. Net als in de eerdere beursgebouwen, waren ook hier verschillende handelsbeurzen gevestigd, alsmede de effectenbeurs en de assurantiebeurs. In de naoorlogse jaren vertrokken al deze beurzen naar andere onderkomsen. Uiteindelijk, in 1982, ook de assurantiebeurs. Gedurende een korte periode (1982-1988) was de Amsterdamse assurantiebeurs gevestigd in het Noortse Bosch aan de Vijzelgracht (sinds 2008 het onderkomen van de Autoriteit Financiële Markten). Eind 1988 werd een nieuw beursgebouw in gebruik genomen aan de Zuid-as.

3.2 Eén beursgebouw?

Vanuit de historie is een aparte beurs in Amsterdam en een in Rotterdam goed verklaarbaar. Ergens in de jaren 60 van de vorige eeuw werd ook duidelijk dat samengaan van beide beurzen veel voordelen zou hebben. Veel verzekeraars en ook enkele makelaars werkten op beide beurzen tegelijk. Dat was in elk geval niet efficiënt, maar ook niet handig met het oog op het uitwisselen van risicoteknische informatie en het centraal beschikbaar zijn van tekencapaciteit: de bedragen waarvoor verzekeraars bereid zijn risico te lopen. Concentratie leek ook noodzakelijk om de concurrentie met het buitenland aan te kunnen. Tegelijk is dat zo ongeveer het enige waar de besturen van de Amsterdamse en de Rotterdamse assurantiebeurzen het over eens zijn geworden. Als het aankwam op de beslissing wáár die ene

Nederlandse assurantiebeurs dan gevestigd moest zijn, bleven beide groeperingen het jarenlang hopeloos oneens. Na een door beide partijen weggehoorde compromisoplossing (ergens tussen Amsterdam en Rotterdam in) leek de oplossing even nabij toen beide besturen het eens werden over een onafhankelijke 'commissie van wijzen'¹⁰ die de vestigingsplaats mocht vaststellen. Maar nadat deze commissie in 1980 Amsterdam aanwees, haakte Rotterdam (dat er van overtuigd geweest was dat de commissie voor Rotterdam zou kiezen) alsnog af.

Uiteindelijk maakten technologische ontwikkelingen de discussie overbodig. In 2004 werd het Elektronisch Assurantie Beurs Systeem (e-ABS) ingevoerd. Daarmee kwam een einde aan de noodzaak van één beursgebouw.

3.3 De Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs

Hoewel de beide assurantiebeurzen het nooit eens konden worden over één vestigingsplaats is al heel lang sprake van samenwerking. Samenwerking die eerst nog binnen een van beide beurzen was georganiseerd, maar later ook overkoepelend over beide beurzen heen. De Vereniging Nederlandse Assurantie Beurs (VNAB) bestaat sinds 1986 in haar huidige vorm. Daarvoor bestonden er tal van samenwerkingsafspraken en organisaties op het terrein van de coassurantie, vooral op het gebied van de centrale verwerking van gegevens, polissen en betalingen ter zake van verzekeringen die in coassurantie werden gesloten.

In 1964 werd in Rotterdam de Assurantie Boekings Centrale (ABC) opgericht. De ABC verwerkte als boekingskantoor de premie- en schadeboekingen tussen op de Rotterdamse beurs werkende gevolmachtigd agenten (die door verzekeringsmaatschappijen waren gevolmachtigd om voor hun rekening en risico verzekeringen te accepteren) en deze verzekeringsmaatschappijen. In aanvang ging het daarbij alleen om transportverzekeringen.

Twee jaar later werd in Amsterdam het Beurs Boekings Bureau (BBB) opgericht, dat zich op een uitgebreider deel van het administratieve traject richtte. Het BBB verwerkte de boekingen tussen de makelaars, de gevolmachtigde agenten en de verzekeringsmaatschappijen op de Amsterdamse beurs. In eerste instantie werden door het BBB alleen brandpolissen geboekt.

---

10 Bestaande uit Mr. G.J. Wiarda (oud-president van de Hoge Raad), jhr. mr. W.M. de Brauw A.K.Czn (voorzitter van de toenmalige Verzekeringskamer) en M. Geldens (managing director McKinsey).

Ook al omdat een aantal makelaars en verzekeraars op beide beurzen actief waren, ontstond in de daarop volgende jaren een samenwerking tussen BBB en ABC. Uiteindelijk heeft die ontwikkeling er toe geleid dat het gehele administratieve proces gecentraliseerd is binnen de VNAB. Het gaat daarbij zowel om de verwerking van alle gegevens, de beschikbaarheid voor alle partijen van één digitaal dossier als alle boekingen van premie en schade tussen makelaars, gevolmachtigd agenten en verzekeraars onderling. Sinds 2004 vindt die verwerking plaats via het eerder genoemde E-ABS.

Nagenoeg alle partijen die actief zijn in de coassurantiemarkt zijn lid van de gezamenlijke belangenorganisatie VNAB: verzekeraars (waaronder gevolmachtigden), makelaars, expertisebedrijven en advocatenkantoren. Binnen deze vereniging hebben verzekeraars en makelaars elk een eigen sectie.

Om lid te mogen worden van de VNAB gelden toelatingseisen. Naast eisen die vanzelf spreken (zoals een geldige Wft-vergunning) is de belangrijkste eis de verplichte afname van e-ABS en – voor verzekeraars en gevolmachtigden – het gebruik daarvan. Voor gevolmachtigden en makelaars is een beroepsaansprakelijkheidsverzekering verplicht, die dekking biedt tot ten minste 5 miljoen euro per gebeurtenis en 10 miljoen euro per jaar.¹¹ Daarnaast geldt dat makelaars de BIPAR-principles¹² moeten onderschrijven, waarin een aantal gedragsregels is vastgelegd, o.a. met betrekking tot het voldoen aan de mededingingsregels en de beloning. Voor gevolmachtigden geldt een minimumeis ten aanzien van het eigen vermogen.

Tot de toelatingseisen van de VNAB behoren eveneens vakbekwaamheidseisen. Voor het lidmaatschap van een makelaarsbedrijf geldt dat ten minste één van de leden van het managementteam Registermakelaar in Assurantiën (RMiA)¹³ moet zijn. Voor verzekeraars, gevolmachtigden en makelaars geldt daarnaast dat senior-acceptanten, senior-sluiters en senior-schadebehandelaars in het bezit van de branchediploma's, die betrekking hebben op de branche(s) waarin zij werkzaam zijn. Aankomend/junior-acceptanten, junior-sluiters en junior-schadebehandelaars moeten binnen 4 jaar na aantreden in het bezit te zijn van genoemde diploma's. Hoewel de

---

11 Dat is beduidend hoger dan de eisen die op grond van art. 4:75 Wft voor een beroepsaansprakelijkheidsverzekering gelden. De Wft eist voor bemiddeling in (her)verzekeringen een beroepsaansprakelijkheidsverzekering die minimaal dekking biedt voor € 1.250.618 per gebeurtenis en € 1.875.927 per jaar. Voor een gevolmachtigde geldt geen wettelijke plicht voor een beroepsaansprakelijkheidsverzekering.

12 BIPAR is de Europese federatie van (organisaties van) verzekeringstussenpersonen.

13 Zie hierna onder 4.1.